

Wouter Kusters

Filosofie van de waanzin
 *****
 Lemniscaat; 760 pagina's;
 € 39,95 (paperback),
 € 59,95 (gebonden).

NON-FICTIE **Geuzenboek trekt ten strijde tegen de dominante psychiatrie**

In waanzin zit een filosofisch geluid, en dat geluid wil Wouter Kusters laten horen. Zowel filosofie als waanzin ver- kent volgens deze denker de rand- voorwaarden van het menselijk bestaan. Tijd, ruimte, het ik, de buitenwereld – die voor ons zelfbegrip zo cruciale groothe- den – zijn in feite veel minder reëel en stabi- el dan we gewoonlijk aannemen. Filoso- fie en waanzin durven afstand te nemen van het alledaagse functioneren van deze begrippen, om ermee te experimenteren.

Kusters weet dat dit een riskante onder- neming is. Wat je op zo'n filosofische dan wel waanzinnige zoektocht ontdekt, is misschien van het grootste belang, maar misschien ook een dwaling. En zelfs de mooiste vondsten laten zich slecht in taal uitdrukken, omdat de taal is doordrenkt van precies de primitieven (tijd, ruimte, ik, werkelijkheid) die je onderzoekt. Dat drijft je in de richting van een mystieke positie: je kunt eigenlijk geen goede woorden vin- den voor je diepe inzichten, omdat de ge- bruikelijke taal stilvalt.

Kusters zoekt die woorden toch en het resultaat is een zeer breed opgezet boek dat bijna over de pagina's schuimt. Alleen al de inhoudsopgave beslaat tien pagina's. Kusters belicht allerlei facetten van het 'kristal' dat de waanzinnige ervaring is en

systematiseert zijn bevindingen tot in pa- ragrafen met vier getallen ('paragraaf 3.2.3.3: basisritme'). Zijn boek beschrijft daarmee niet alleen de waanzin, maar de- monstreert ook wat waanzin is. Kusters neemt dat risico welbewust en brutaal – en is als geen ander in de positie om dat te doen. Hij beschikt over een soepele, speelse schrijfstijl en een grote belezeh- heid, waarmee hij eerder twee goed ont- vangen boeken schreef. Bovendien is Kus- ters niet alleen filosoof maar ook erva- ringsdeskundige: hij maakte twee keer een psychotische periode mee.

Naast veel meer is dit een geuzenboek dat ten strijde trekt tegen de dominante psychiatrie. De beroepsgroep ontkent de filosofische kracht van de waan en weet niet hoe snel ze hem met pillen moet dem- pen, stelt Kusters. Veel psychiaters begri- pen niets van de waanzin. En toch noemen ze zich deskundig! In plaats van wanen als hersenziekte te definiëren, kunnen we ze volgens hem beter inhoudelijk onderzoe- ken. Want psychotici zijn niet wezenlijk anders dan wij – nee, ze ervaren de extre- men van menselijke mogelijkheden en neigingen. Door waanzinnigen van ons af te duwen, weigeren we de menselijke na- tuur onder ogen te zien.

Kusters presenteert de waan als een

soort innerlijke brand, een heldere, in- tense ervaring waarvan je ook kunt genie- ten. Hij laat de rijkdom en veelzijdigheid van wanen zien, en zet stevig aan het den- ken over de parallellen tussen waanzin, fi- losofie en mystiek. Dat wekt bewondering, maar ook gesputter. Een waan, hoe span- nend wellicht ook, blijft een vorm van een- richtingsverkeer: de waanzinnige heeft dat dwingende inzicht en alles wat de luis- teraar eventueel inbrengt, wordt ingepast in zijn systeem. Nu kun je dat ook zeggen van sommige filosofen. Toch lijkt mij dat een filosoof, meer dan een waanzinnige, afstand weet te bewaren ten opzichte van de eigen gedachten en gewaarwordingen. En afstand schept vrijheid – een vrijheid die de waanzinnige node mist. Juist in dat opzicht valt Kusters de psychiatrie wel erg hard. Ik geloof best dat de beroepsgroep onbeholpen en vaak bot tekeergaat, maar psychiaters 'dempem' die heftige innerlijke avonturen van de waanzinnige toch ook als antwoord op reëel lijden en ontsponen.

Dat neemt allemaal niet weg dat dit een overdonderend, intelligent en uitdagend boek is. Kusters heeft ons een gloeiend kristal in de schoot geworpen, dat geen en- kele zielforsner met intellectuele pretenties zal kunnen negeren.

Marjan Slob

